

globi v leta papeževanja. Ta nosi naslov: *Leta papeške službe*. Naniza nam vse pomembnejše dogodke oziramo odločitve, ko se je papež vedno brezkompromisno odločal za dobro. Tako je počasi, kamenček za kamenčkom sestavljal mozaik, oltarno podobo, s katero je iz sveta soustvaril sveetišče. Za ljudi pa prostor svobode. Države so se kar po vrsti iz proticerkvenih spreminjale v svobodnejše države. Uklanjali so se režimi vseh vrst in oblik: od južnoameriških "demokracij" do diktatur kapitala in nenazadnje "diktatur proletariata". Pri poljski osvoboditvi in posledično demokratizaciji vzhodne polovice Evrope je papež odigral ključno vlogo. Ni okleval, ko je čutil, da je dolžan zastaviti svoj glas. Tako je pisal tudi Brežnjevju, ki pa mu sploh ni odgovoril. Ker je Centralni komite spoznal, da se papeža ne da utišati drugače, so se odločili, da dajo odgovor svetu kar s pištolo. Papež je podiral tudi zidove, ki so jih zgradili ljudje na področju verstev. Njegova prizadevanja so bila uspešna, zato je prišlo do nekaj odmevnih ekumenskih in medverskih srečanj. Molitev za mir v Assisiju nam je vsem ostala v spominu. Nenazadnje je prepreke podiral tudi v Vatikanu in celo ušel vatikanskim uslužbencem ter šel na smučanje... Pa ne iz kakšne lahkoživosti. Prav tako, kot je vse njegovo življenje prevečala globoka vera, tako tudi iz vsakega de-

janja opisanega v tej knjigi veje močna povezanost z Bogom in Marijo. Čudežno rešitev pred atentatorjevimi krogli je pripisoval Marijinemu varstvu, kateremu je posvetil Cerkev. Znano je tudi, da papež svojih moči ni hranil za posmrtno življenje. Do zadnjega je opravljal svoje poslanstvo. In ko je obnemogel, je bil zgled še naprej. Prav temu nič manj pomembnemu delu njegovega papeževanja je posvečen zadnji del knjige. Ker prihaja čas, ko se nam bodo vse demografske piramide podrle, čas, ki ga mnogi imenujejo kar doba starostnikov, je bil papež tudi na tem področju svetla lučka v teminah evtanazij in drugih sprevrženih praks kulture smrti. Tako je dobojeval svojo zadnjo bitko za kulturo življenja, za človekovo dostojanstvo in svobodo, čemur je namenil tudi večino svojega plodnega življenja.

Vse svoje življenje je deloval, marsikdo bi dejal, da politično. Bil pa je predvsem duhovnik, to je človek Duha. Ljudem je razkrival božji obraz, človeški obraz Boga. Za seboj je pustil sled ... Ob branju se lahko znova navdušimo, da mu sledimo!

Blaž Knez

Rosvita Pesek: Osamosvojitvev Slovenije

Ljubljana: Nova revija,
2007

Raziskovanje takšnega zgodovinskega dogodka, kot je osamosvojitvev Slovenije, je prav gotovo velik izziv. Ne toliko zaradi mnogovrstnosti zgodovinskih virov (dokumentacija RTV Slovenija, magnetogrami skupščinskih sej, razni dokumenti itd.), pač pa tudi zato, ker je osamosvojitvev Slovenije glede na celotno zgodovino dogodek, ki spada v t. i. sodobno zgodovino, saj velika večina akterjev še vedno živi. To pa tudi pomeni, da še vedno obstaja veliko interpretacij tedanjega dogajanja, nekatere med njimi so si celo med seboj nasprotujoče, kar se je pokazalo tudi na tiskovni konferenci ob izidu knjige, ko je prišlo do polemik v zvezi z dogajanjem pred plebiscitom. Ne glede na to pa je časovna oddaljenost od dogodkov med letoma 1989 in 1992 dovolj velika, da se lahko zaokroži vsaj okvirno podobo tedanjega časa. Knjiga *Osamosvojitvev Slovenije* je tako rezultat več let trajajočega raziskovalnega dela novinark in urednice dr. Rosvite Pesek, sicer avtorice nekaterih dokumentarnih oddaj, kot so na primer "Projekt osamosvojitvev" in "Demo(s)kracija", dejansko pa gre za njeno doktorsko disertacijo, ki je bila za knjižno izdajo nekoliko predelana.

Čeprav knjiga obsega predvsem obdobje 1989-1991, skuša zajeti tudi širši časovni kontekst, osrednja rdeča nit knjige pa je obnašanje političnih subjektov v času osamosvajanja Slovenije. Vsako poglavje knjige je opremljeno tudi s pregledom dogajanja v tedanji Jugoslaviji in v svetu, s čimer je dogajanje v Sloveniji postavljeno v ustrezen kontekst. Prvo poglavje je tako v celoti posvečeno dogajanju v evropskih državah, ki so se osvobajale komunizma, pa tudi dogajanju v Sovjetski zvezi ter na Kitajskem. Leto 1989 je bilo namreč zaznamovano s padcem berlinskega zidu, ki je simboliziral države vzhodnega bloka pod dežnikom Sovjetske zveze, vendar pa je bil njegov padec, ki je pomenil konec komunističnih režimov v Vzhodni Evropi, v resnici posledica dolgotrajnih družbenih, kulturnih in političnih procesov. Na Poljskem je pri prevratu odigral najpomembnejšo vlogo sindikat Solidarnost, Češka je doživela žametno revolucijo in vzpon Vaclava Havla, medtem ko je Romunija doživela pravo krvavo dramo, ki se je končala z obsodbo in usmrnitvijo diktatorja Ceausescuja in njegove žene. Dramatično so se zapletale tudi razmere v Jugoslaviji, kjer se je z vzponom Slobodana Miloševića (najprej na vrh srbske zveze komunistov, nato pa še na mesto srbskega predsednika) srbski nacionalizem preselil z intelektualnih memurandu-

mov na ulice. Vpliv nacionalizma in t. i. jogurtne revolucije je segel tudi v Slovenijo, kjer je republiška oblast prepovedala razpiti in zloglasni "miting resnice". Knjiga prvič javno omeni dejstvo, da je odlok o prepovedi mitinga resnice napisal pravnik mag. Tone Jerovšek, kasnejši doktor znanosti in po osamosvojitvi Slovenije ustavni sodnik.

V naslednjih poglavjih se avtorica loti raziskovanja korenin slovenske samostojnosti, predvsem neposrednega miselnega in mobilizacijskega preboja v osemdesetih letih s Prispevki za slovenski nacionalni program (57. številka *Nove revije*), tezami za slovensko ustavo, Odborom za varstvo človekovih pravic, Majniško deklaracijo in Temeljno listino itd. Sledi poglavje o bitki za pravico do političnega organiziranja, pri čemer je opisan nastanek političnih strank, tako demokratičnih kot tistih, ki so se oblikovale iz družbenopolitičnih organizacij. Nazadnje je opisan tudi nastanek koalicije Demos, ki je dosegla zmago na volitvah leta 1990. Ravno prvim demokratičnim volitvam je namenjeno četrto poglavje, ki obravnava volilno kampanjo, volilno zakonodajo, izide volitev, konstituiranje tedanje skupščine RS ter izvolitev republiškega izvršnega sveta pod vodstvom Lojzeta Peterleta. Sledijo poglavja, ki se neposredno tičejo procesa osamosvajanja, in sicer najprej poglav-

je o deklaraciji o suverenosti države Republike Slovenije. Nato sledijo tri poglavja, ki obravnavajo plebiscit in pripravo nanj, projekt Brdo (kjer je potekala priprava na osamosvojitve) ter "veliki dan". Gre za obdobje, ki je bilo najbolj napeto in dramatično, saj je šlo za usodne odločitve, ki so morale biti sprejete v pravem času. Po tistem, ko je bil po napornih pripravah plebiscit vendarle izveden in je pokazal enotno voljo Slovencev za neodvisno državo Slovenijo, je sledilo šestmesečno obdobje do razglasitve samostojnosti. Kako dramatično je bilo to obdobje, priča podatek, da je nova država dobila svoje simbole samo osemindeset ur pred razglasitvijo suverenosti, pri čemer so se zgodili tudi veliki zapleti s sešitjem nove zastave, namenjene za slovensost pred parlamentarno zgradbo 26. junija 1991.

Deveto poglavje je namenjeno posebej slovenski vojski, ki se je formirala iz Teritorialne obrambe (TO), potreba po slovenski vojski pa je nastala predvsem zaradi vse večjih konfliktov z JLA, ki je bila politično povsem dogmatičen in okorel sistem. Tako je v poglavju opisan nastanek prenovljene TO preko projekta "Manevrska struktura narodne zaščite", zakonodajne spremembe vključno s proračunskimi postavkami za obrambo, konfliktom odnos med JLA ter demokratično slovensko oblastjo, ki je

“Lepa si, moja draga ...” / Visoka pesem (Vp 6,4), 2007. Risba s tušem na papir.

imenovala novega načelnika republiškega štaba (RŠ) TO le malo pred zasedbo RŠ TO, kjer se je dotedanji načelnik obdal s specialci JLA, vendar je bil medtem RŠ TO v resnici premeščen že na drugo lokacijo. Najbolj konfliktno vprašanje, povezano z JLA, pa je bilo povezano s pošiljanjem slovenskih nabornikov v jugoslovansko vojsko. Opisana je tudi osamosvojitvena vojna, izredna tajna seja ter zmaga slovenske vojske v spopadu z jugoslovansko armado. Deseto poglavje se nanaša na dogajanje po koncu vojne, in sicer na Brionsko deklaracijo ter njeno potrditev v slovenski skupščini, enajsto poglavje pa zaključuje projekt osamosvajanja z dogajanjem na mednarodnem prizorišču, priznanjem Slovenije ter njenim vstopom v Organizacijo združenih narodov (OZN). Dva-

najsto poglavje, ki je tudi prevedeno v angleščino, pa vsebuje sklepane misli avtorice ter njeno oceno dogajanja v obdobju, ki ga obravnava.

Temeljna dilema knjige je, kot je že omenjeno, delovanje političnih subjektov v času osamosvajanja. Kljub temu da se dandanes ob vsakoletnem praznovanju dneva državnosti (25. junij) ter dneva samostojnosti (26. december) zelo rado poudarja enotni nastop tako naroda kot politikov v tistem času, pa je vendarle potrebno razmisliti o tem, kakšno vlogo so v času osamosvajanja zavzeli posamezni politični subjekti, pa naj bodo to posamezne politične osebnosti ali pa politične stranke ter civilnodružbene organizacije. Dejstvo je namreč, da bi bilo zlasti dogajanje pred plebiscitom in nato med plebiscitom in “dnevom D” bis-

tveno manj dramatično, če bi celotna slovenska politična sfera tudi v resnici nastopila povsem enotno. Da je bil razkorak med demokratičnimi silami, združenimi v koaliciji Demos, ter strankami, ki so izšle iz komunističnega režima, tudi v času osamosvajanja (pre)velik, se je pokazalo že leta 1989, ko se je tedanja komunistična oblast s Temeljno listino Slovenije, v kateri ni odmisllila ne Jugoslavije in ne samoupravnega socializma, odzvala na Majniško deklaracijo, katere srčika je bila izražena volja, da “hočemo živeti v suvereni državi slovenskega naroda”. Zato knjiga dr. Rosvite Pesek na nek način osvetljuje tudi sedanje politično dogajanje, predvsem ko gre za odnos posameznih političnih subjektov do slovenske državnosti.

Gašper Blažič